

Badanie postaw studentów polskich i słowackich wobec samozatrudnienia – komunikat z badań

Agnieszka Piotrowska-Piątek

W dobie Europejskich Ram Kwalifikacyjnych to od szkół wyższych w decydującej mierze zależy przygotowanie młodych osób do ich udziału w rynku pracy, a poprzez to – kierunek i intensywność rozwoju społeczno-gospodarczego państwa oraz danego regionu. Okres studiów wyższych to szczególnie moment w toku ścieżki edukacyjnej na nabywanie i doskonalenie przez jednostkę umiejętności i kompetencji zawodowych oraz kształtowanie właściwych postaw. Wspieranie przedsiębiorczości akademickiej, z uwagi na znaczenie i implikacje tego zagadnienia w obecnych warunkach społeczno-gospodarczych, jest przedmiotem wielu spotkań, dyskusji, konferencji naukowych, publikacji w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej. Niniejszy artykuł przedstawia wyniki badań dotyczących postaw, głównie w wymiarze osobowościowym, studentów polskich i słowackich wobec samozatrudnienia.

Obecnie nie tylko uczelnie, ale również przedstawiciele władzy publicznej i środowisk biznesowych upatrują we wspieraniu i rozwoju przedsiębiorczości akademickiej stymulację do kreowania innowacyjnych zachowań jednostek gospodarczych na rynku oraz udoskonalania procesów ekonomicznych o charakterze tradycyjnym.

Deficyjne ujęcia pojęcia „przedsiębiorczość” koncentrują się zazwyczaj na cechach osobowych przedsiębiorców oraz potencjalnych przedsiębiorców (definicje osobowościowe), ekonomicznych funkcjach przedsiębiorcy (definicje funkcjonalne) oraz sposobach menedżerskiego wypełniania funkcji kierowniczych (definicje behawioralne). W niniejszym opracowaniu przedsiębiorczość rozumiana jest jako – ujawniający się w różnym wieku – rodzaj gotowości i zdolności człowieka do podejmowania różnych przedsięwzięć organizacyjnych z zamiarem osiągnięcia określonych celów, w szczególności o charakterze gospodarczym.

Zawężając prowadzone rozważania do przedsiębiorczości akademickiej, należy wskazać, że jest ona zazwyczaj utożsamiana:

- z wychowaniem studentów „do przedsiębiorczości”,
- z promocją przedsiębiorczości oraz postaw proprzedsiębiorczych,
- ze wspieraniem studentów, absolwentów, doktorantów i pracowników naukowych będących przedsiębiorcami lub potencjalnymi przedsiębiorcami,
- ze wspieraniem transferu wiedzy i nowych technologii do gospodarki¹,
- z zarządzaniem uczelnią w sposób pozwalający na wypełnianie misji edukacyjno-społecznej i osiągnięcie efektywności ekonomicznej.

Do najczęściej wykorzystywanych przez polskie uczelnie form kreowania i wspierania przedsiębiorczości akademickiej, zarówno w wymiarze behawioralnym, funkcjonalnym, jak i osobowościowym należą formy instytucjonalne, takie jak: akademickie biura karier, systemy praktyk zawodowych, akademickie inkubatory i preinkubatory przedsiębiorczości, centra transferu technologii oraz wprowadzanie do programów i planów kształcenia obligatoryjnych i fakultatywnych modułów nauczania z zakresu przedsiębiorczości.

Zjawisko samozatrudnienia znane jest od wielu lat w krajach rozwiniętej gospodarki rynkowej. Pojawiło się również na polskim oraz słowackim rynku pracy i rozwija się coraz silniej. Rozwój samozatrudnienia jest efektem wielu istotnych zmian zachodzących na rynku pracy. Termin ten jest różnie interpretowany, podobnie jak i przedsiębiorczość. Przegląd deficyjny tego pojęcia w literaturze przedmiotu wskazuje, iż zjawisko rozpatrywane jest głównie jako jeden ze sposobów uelastyczniania rynku pracy oraz obniżania kosztów funkcjonowania przedsiębiorstw². W prowa-

¹ A. Richert-Kaźmierska, *Instytucjonalne formy wspierania przedsiębiorczości akademickiej w Polsce*, „e-mentor” 2010, nr 3, <http://www.e-mentor.edu.pl/mobi/arttykul/index/numer/35/id/749>, [20.11.2013].

² Por. P. Kaczorowski, *Samozatrudnienie jako forma przedsiębiorczości w województwie łódzkim – ocena dotychczasowego stanu, bariery i perspektywy*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2011, s. 4; Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: *Nowe tendencje w dziedzinie samozatrudnienia: konkretny przypadek samozatrudnienia ekonomicznie zależnego* (opinia z inicjatywy własnej) (2011/C 18/08), Dz.Urz. UE C 18/14 z 19.01.2011.

dzonych badaniach założono, że samozatrudnienie to przejaw indywidualnej przedsiębiorczości nakierowanej na działalność gospodarczą zapewniającą jednostce pracę³ i opłacalną pod względem ekonomicznym.

Rejestracja własnej firmy w Republice Słowackiej jest procedurą prostą i zbliżoną do polskich rozwiązań. Od 2010 roku, w ramach realizacji programu zmniejszania obciążeń administracyjnych, wprowadzono uproszczoną procedurę oraz obniżono koszty związane z rozpoczęciem działalności gospodarczej. Jak wynika z najnowszego rankingu *Doing Business 2014*⁴, który obejmuje okres od połowy 2012 roku do połowy 2013 roku, Republika Słowacji w zakresie swobody działalności gospodarczej znajduje się na 49. miejscu na świecie, jest to miejsce o cztery pozycje gorsze w stosunku do Polski.

W Republice Słowackiej pojęcie działalności gospodarczej reguluje Kodeks Handlowy, który stanowi, że jest nią *działalność wykonywana przez przedsiębiorcę w sposób ciągły, samodzielnie, we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność, w celu osiągnięcia zysku*⁵. W tym samym akcie prawnym znajdziemy pojęcie przedsiębiorcy zdefiniowane w następujących kategoriach:

- osoba zarejestrowana w Rejestrze Handlowym (m.in. spółki handlowe, spółdzielnie),
- osoba, która prowadzi działalność na podstawie uprawnienia do prowadzenia działalności gospodarczej⁶,
- osoba, która prowadzi działalność na podstawie innego uprawnienia niż uprawnienie do prowadzenia działalności gospodarczej, według odrębnych przepisów (np. działalność związana z wolnymi zawodami),
- osoba fizyczna, która wykonuje działalność rolniczą i jest zarejestrowana w ewidencji według odrębnych przepisów,
- osoby zagraniczne, uprawnione do prowadzenia działalności gospodarczej za granicą⁷.

Można założyć, iż uwarunkowania dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej w formie najprostszej – indywidualnej działalności gospodarczej – w Polsce oraz Republice Słowackiej są obecnie porównywalne.

Metodyka i organizacja badań

Badania postaw wobec samozatrudnienia na grupie polskich studentów przeprowadzono w ramach zespołowego projektu badawczego, który był rozszerzeniem projektu *Kreator innowacyjności – wsparcie innowacyjnej przedsiębiorczości akademickiej*, realizowanego w okresie od 1 czerwca 2011 roku do 31 grudnia 2012 roku przez pracowników Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. prof. E. Lipińskiego w Kielcach⁸. W ramach projektu przeprowadzono badania postaw przedsiębiorczych (część I kwestionariusza ankiety) oraz wobec samozatrudnienia wśród studentów i absolwentów z regionu świętokrzyskiego (część II kwestionariusza ankiety)⁹. Badania przeprowadzono metodą indywidualnej papierowej ankiety bezpośredniej (PAPI) w I kwartale 2012 roku wśród studentów studiów I i II stopnia oraz studiów jednolitych magisterskich stacjonarnych i niestacjonarnych studiujących w regionie świętokrzyskim. Zastosowano celowy dobór próby. Do analizy zakwalifikowano 819 ankiet. W niniejszym artykule prezentowane są częściowe wyniki tych badań (odnoszące się do części II kwestionariusza ankiety).

Badania porównawcze na studentach słowackich, po niewielkiej, ale niezbędnej modyfikacji narzędzia badawczego autorka przeprowadziła metodą indywidualnej ankiety bezpośredniej (PAPI) oraz metodą CAII (*Computer Assisted Internet Interview*) w I kwartale 2013 roku. Zastosowano dobór próby oparty na dostępności badanych. Badaniem objęto 84 studentów Uniwersytetu w Żylinie.

Za istotne zmienne socjodemograficzne mające związek z występowaniem określonych postaw dotyczących badanego zjawiska uznano wiek, płeć, aktywność zawodową oraz działalność w organizacjach studenckich. Inne zmienne metryczkowe poddane pomiarowi to typ uczelni, forma i tryb studiów, kierunek studiów oraz miejsce zamieszkania.

W części ankiety odnoszącej się do badania postaw studentów wobec samozatrudnienia pytano o plany związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – w tym planowane sektory i rynki. Jednym z zasadniczych celów badawczych było ustalenie

³ A. Lemańska-Majdzik, *Czynniki sukcesu firm powstałych w wyniku samozatrudnienia*, Sekcja Wydawnicza WZ Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2009, s. 37–39.

⁴ *Doing Business*, <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>, [20.11.2013].

⁵ Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Bratysławie, http://bratyslawa.msz.gov.pl/pl/wspolpraca_dwustronna/wspolpraca_gospodarcza/, [20.10.2013].

⁶ Kategoria zbliżona do występującej w polskim prawie gospodarczym formy organizacyjno-prawnej działalności gospodarczej osoby fizycznej – indywidualna działalność gospodarcza.

⁷ Tamże.

⁸ Program Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, nr umowy 62/PMKI/U/22-06.10/2010.

⁹ Więcej informacji na temat projektu badawczego można znaleźć w publikacji: A. Piotrowska-Piątek (red.), *Badanie postaw z zakresu przedsiębiorczości i samozatrudnienia wśród studentów i absolwentów z regionu świętokrzyskiego*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa w Kielcach, Kielce 2012.

motywów oraz barier związanych z podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Za istotne motywy skłaniające do podjęcia działalności gospodarczej uznano:

- możliwość osiągnięcia wysokich zarobków,
- możliwość uzyskania dofinansowania,
- możliwość elastycznego ustalania czasu i natężenia pracy,
- możliwość samorealizacji,
- preferowanie wyzwań oraz
- trudności w znalezieniu pracy.

Wśród sformułowanych w kafeterii barier hamujących przedsiębiorczość wśród ludzi młodych znalazły się:

- brak pomysłu na własną działalność,
- brak środków finansowych,
- brak umiejętności w tym zakresie,
- obawy dotyczące konkurencji, nieuczciwości kontrahentów, braku klientów, zmieniających się warunków makroekonomicznych oraz
- preferowanie pracy najemnej i stabilizacji.

Uzyskane wyniki zaprezentowano przy wykorzystaniu wskaźników struktury oraz miar tendencji centralnej¹⁰.

Wyniki badań

Zdecydowana większość badanych w Polsce studentów to osoby młode, w przedziale wiekowym 21–26 (prawie 68 proc.), w przypadku Słowacji wszyscy badani respondenci mieścili się w tym przedziale wiekowym. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, zarówno respondenci polscy, jak i słowaccy mieszkali głównie na wsiach oraz małych i średnich miastach. Kolejną zmienną metryczkową był typ uczelni, na jakiej studiowali respondenci. W przypadku polskich studentów 68 proc. z nich studiowało na uczelni publicznej. Na uczelni publicznej studiowali wszyscy studenci słowaccy (badania prowadzone były tylko na Uniwersytecie w Żylinie). Pokazany na wykresie 1 szczegółowy rozkład tej zmiennej wskazuje jednak, że część studentów słowackich prawdopodobnie studiuje również na uczelni niepublicznej lub podała nieprawdziwe informacje co do tej zmiennej.

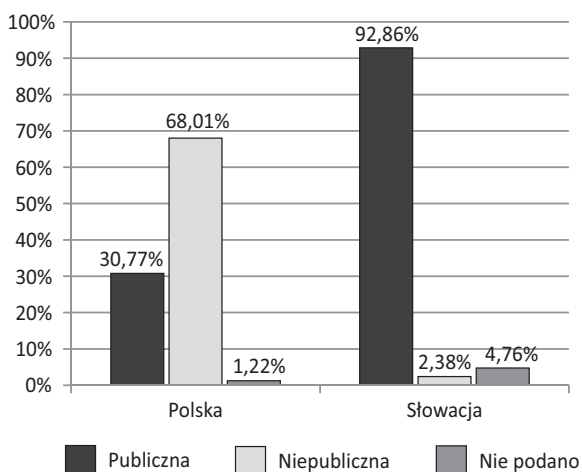
Polscy ankietowani biorący udział w badaniu to studenci studiów I i II stopnia (odpowiednio: 50,98 i 37,29 proc.) oraz jednolitych magisterskich (ok. 11,37 proc.), respondenci słowaccy to studenci wyłącznie studiów II stopnia.

Biorąc pod uwagę tryb studiów, polscy respondenci to w większości studenci studiów niestacjonarnych (nieco ponad 69 procent). W przypadku studentów słowackich ankieta była

dystrybuowana wyłącznie wśród studentów studiów stacjonarnych. Jak widać na wykresie 2, prawie 98 proc. respondentów zadeklarowało taki tryb. Podobnie jak w przypadku typu uczelni około 2 proc. studentów podało nieprawdziwe informacje lub studiowało jeszcze w trybie niestacjonarnym. Należy wykluczyć błędy natury językowej, z uwagi na to, że kwestionariusz ankiety dystrybuowany był w języku słowackim (PAPI), a w kanale CAII ankieta dostępna była w języku angielskim.

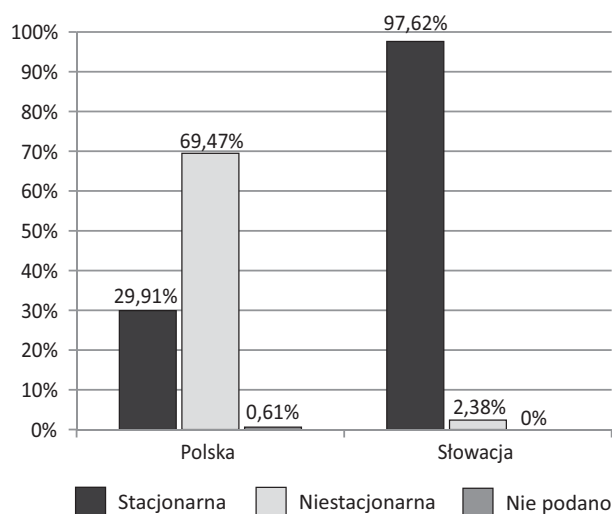
Połowa badanych polskich studentów to pracownicy najemni (50,24 proc.), co dwudziesta osoba prowadziła działalność gospodarczą. Osoby bezrobotne i biernie zawodowo łącznie to niecałe 44 procent ba-

Wykres 1. Struktura badanych respondentów ze względu na typ uczelni

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Wykres 2. Struktura respondentów ze względu na tryb studiów

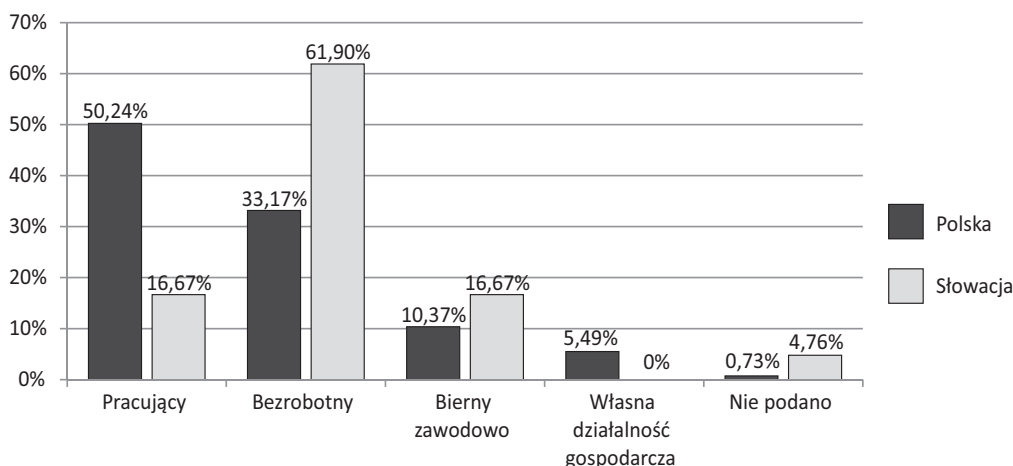

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

¹⁰ Prezentowane wyniki mogą nie sumować się do 100 proc. z uwagi na przyjęte zaokrąglenia.

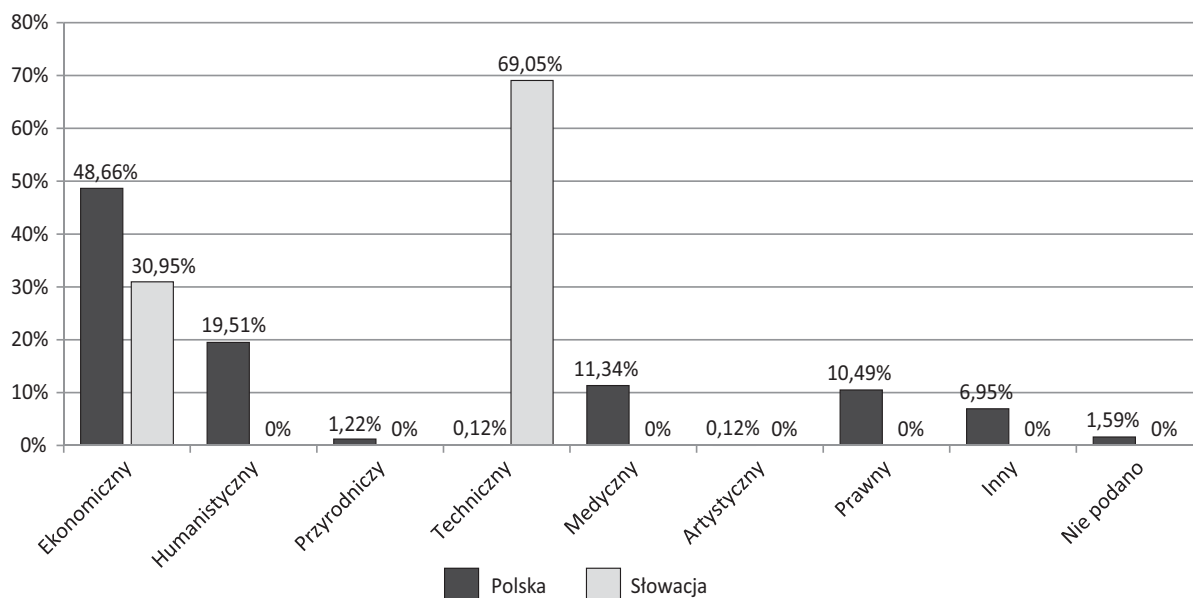
Badanie postaw studentów polskich i słowackich...

Wykres 3. Struktura respondentów ze względu na aktywność zawodową

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Wykres 4. Struktura respondentów ze względu na kierunek studiów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

danych. W przypadku słowackich studentów odsetek pracujących był zdecydowanie mniejszy, z uwagi na to, że byli to studenci wyłącznie studiów stacjonarnych. Żaden słowacki student nie zadeklarował prowadzenia działalności gospodarczej (wykres 3).

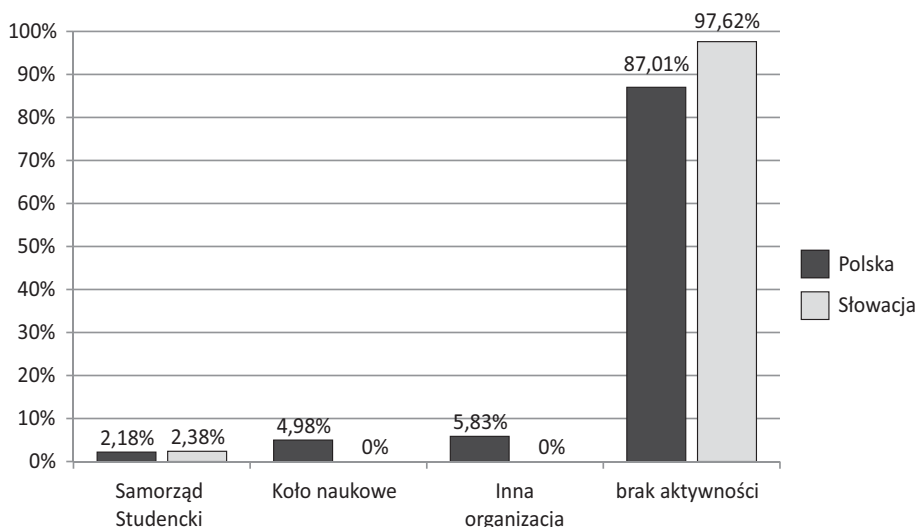
Kolejną zmienną metryczkową poddaną pomiarowi był kierunek studiów. W przypadku respondentów słowackich byli to studenci wyłącznie kierunków ekonomicznych i technicznych. Polscy studenci uczestniczący w badaniu charakteryzowali się większym zróżnicowaniem w tym zakresie (wykres 4).

Założono, że istotną cechą związaną z postawami wobec samozatrudnienia jest aktywność studentów w organizacjach studenckich. Polscy studenci deklarowali nieco większą i bardziej zróżnicowaną aktywność w tym zakresie w porównaniu do studentów słowackich (wykres 5).

Pierwszym pytaniem w tej części ankiety, która odnosiła się do badania postaw wobec samozatrudnienia, było pytanie o plany związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (wykres 6). Około 20 proc. badanych polskich studentów wiąże swoją przyszłość z prowadzeniem własnej firmy, wśród studentów słowackich odsetek ten jest wyższy i wynosi odpowiednio prawie 30 procent. Odpowiedź *raczej nie* i *zdecydowanie nie* łącznie w każdej z badanych grup wybrało ponad 40 proc. respondentów. Również i w tym przypadku w odpowiedziach studentów słowackich pojawiły się pewne nieścisłości (odpowiedź *już prowadzę działalność gospodarczą* wybrali studenci, którzy w trakcie pytań metryczkowych nie udzielili odpowiedzi na pytanie o aktywność zawodową).

Rozkład twierdzących odpowiedzi na to pytanie analizowano pod kątem samooceny przedsiębior-

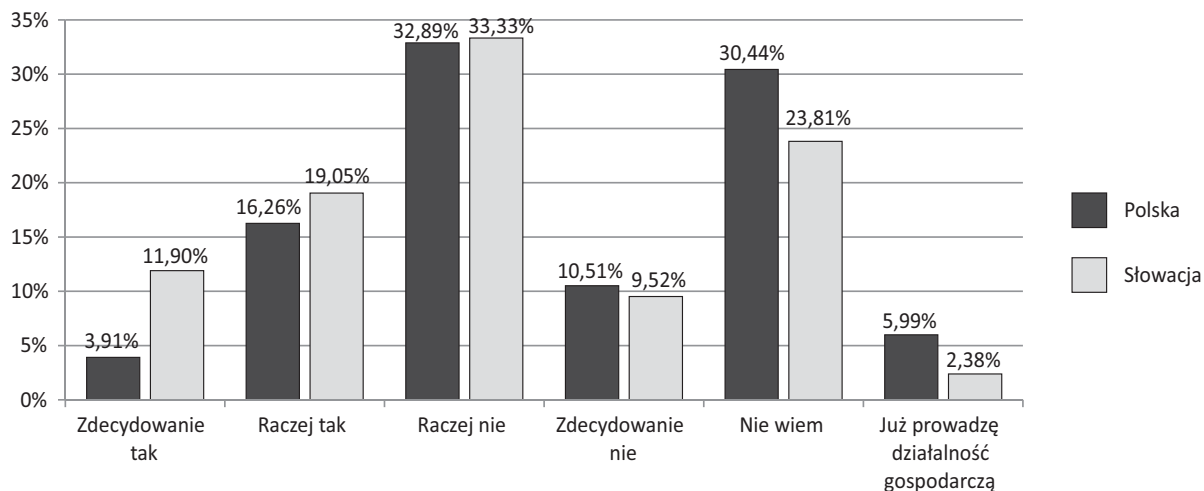
Wykres 5. Struktura respondentów ze względu na aktywność w organizacjach studenckich

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Wykres 6. Deklarowana chęć podjęcia działalności gospodarczej

Pyt. II.1. Czy po ukończeniu studiów planujesz otworzyć własną działalność gospodarczą?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

czości respondentów (w części I kwestionariusza ankiety studenci proszeni byli właśnie o samoocenę swojej przedsiębiorczości). W próbie polskich respondentów, w grupie osób, które już prowadzą działalność gospodarczą, dominują studenci, którzy oceniają się jako przedsiębiorczy. Co ciekawe, niektórzy polscy respondenci będący już przedsiębiorcami nie umieli ocenić swojej przedsiębiorczości lub ocenili się jako osoby nieprzedsiębiorcze. Z kolei wszyscy studenci słowaccy, którzy w pytaniu o chęć podjęcia działalności gospodarczej po skończeniu studiów deklarowali się jako osoby już prowadzące działalność gospodarczą, ocenili się jako osoby przedsiębiorcze. Jednocześnie w obydwu grupach badanych wśród osób, które zdecydowanie lub raczej zamierzają prowadzić działalność gospodarczą, występuje wysoki odsetek osób oceniających się jako nieprzedsiębiorcze (wykres 7).

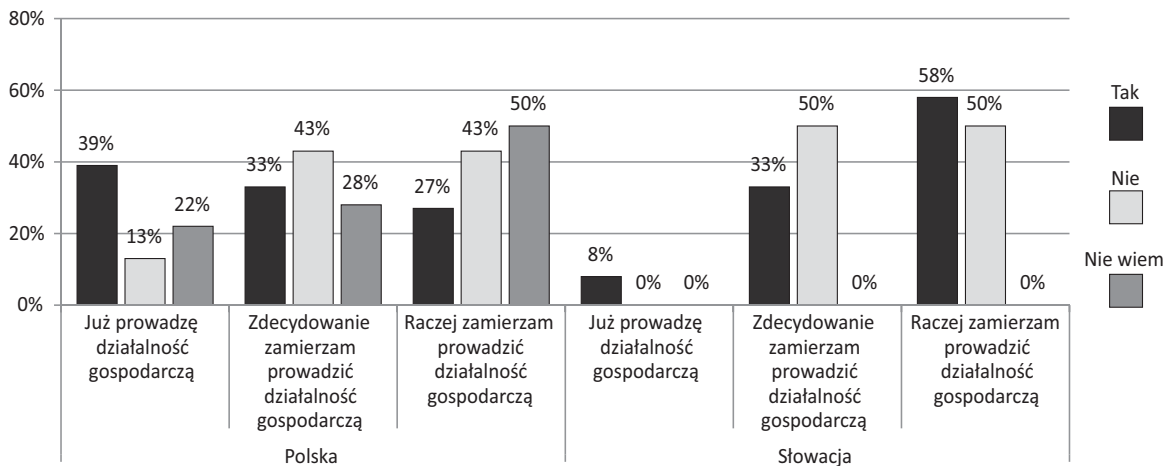
Wśród polskich studentów, którzy już są przedsiębiorcami lub deklarują prowadzenie własnej firmy po skończeniu studiów, przeważają mężczyźni. W przypadku grupy studentów słowackich płeć nie determinuje w sposób istotny chęci podjęcia działalności gospodarczej (wykres 8).

Jak wspomiano wcześniej, założono, że postawy deklaratywne wobec samozatrudnienia będą determinowane aktywnością respondentów w organizacjach studenckich. W przypadku studentów słowackich wszyscy respondenci działający w takich organizacjach (aczkolwiek były to tylko 2 osoby) są zdecydowani zostać przedsiębiorcami po ukończeniu studiów. Na uwagę zasługuje fakt, iż w obydwu grupach odsetek studentów nieumiejących odpowiedzieć na to pytanie jest zdecydowanie wyższy dla studentów, którzy nie działają w organizacjach studenckich (wykres 9).

Wykres 7. Deklarowana chęć podjęcia działalności gospodarczej a samoocena przedsiębiorczości ankietowanych studentów

Pyt. II.1. Czy po ukończeniu studiów planujesz otworzyć własną działalność gospodarczą?

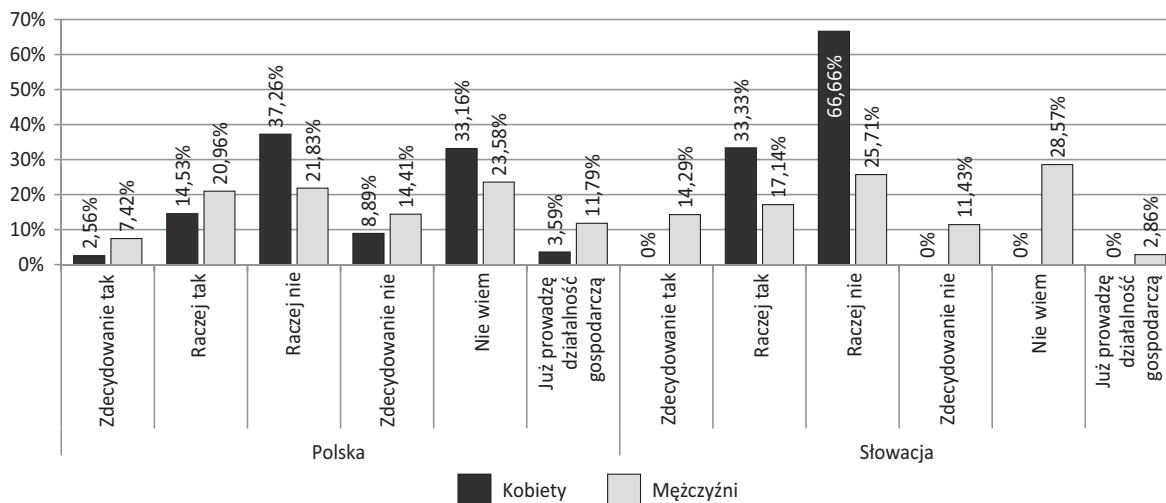
Pyt. I.1. Czy uważasz się za osobę przedsiębiorczą?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

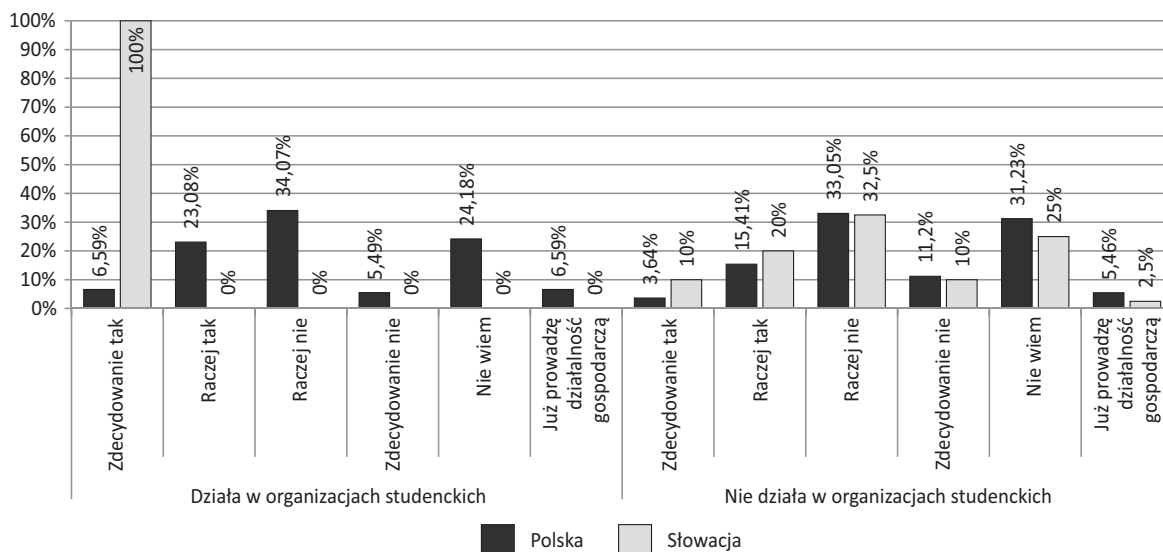
Wykres 8. Deklarowana chęć podjęcia działalności gospodarczej według płci ankietowanych studentów

Pyt. II.1. Czy po ukończeniu studiów planujesz otworzyć własną działalność gospodarczą?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

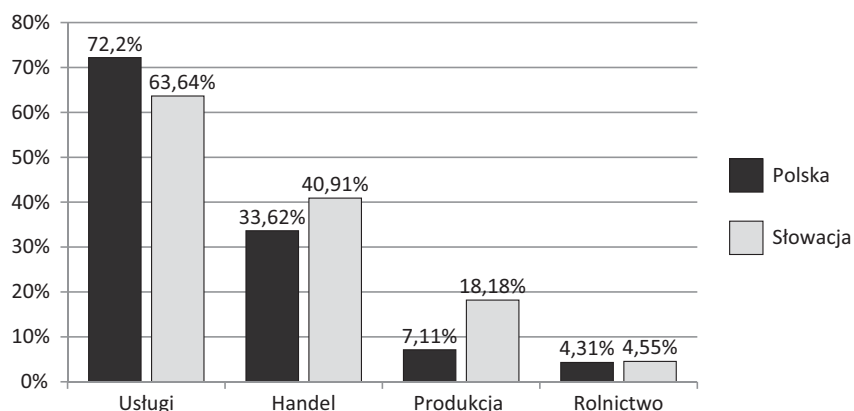
Wykres 9. Deklarowana chęć podjęcia działalności gospodarczej według aktywności w organizacjach studenckich

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Wykres 10. Deklarowane sektory prowadzenia działalności gospodarczej w opinii studentów

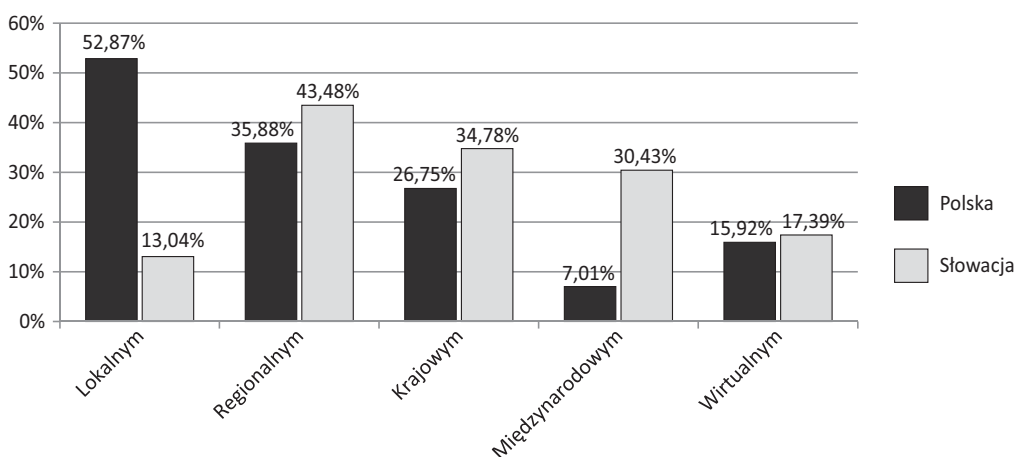
Pyt. II.2. Gdybyś planował otwarcie własnej działalności gospodarczej/jeśli prowadzisz własną działalność gospodarczą, to w jakim sektorze chciałbyś ją prowadzić/prowadzisz ją?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Wykres 11. Docelowe rynki funkcjonowania przedsiębiorstw planowanych przez studentów¹¹

Pyt. II.3. Gdybyś planował otwarcie własnej działalności gospodarczej/jeśli prowadzisz własną działalność gospodarczą, to na jakim rynku chciałbyś ją prowadzić/prowadzisz ją?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Zarówno polscy, jak i słowaccy respondenci, którzy po ukończeniu studiów planują otwarcie własnej firmy, chcą działać najczęściej w sektorze handlowo-usługowym. Studenci słowaccy zdecydowanie częściej niż polscy deklarowali chęć prowadzenia działalności w sektorze produkcji (wykres 10). Prawdopodobnie związane jest to z faktem, że Zylina jest jednym z największych miast przemysłowych w Republice Słowackiej, a udział przemysłu Słowacji w tworzeniu PKB wynosi około 1/3.

W pytaniu o planowany zasięg działalności gospodarczej odważniejsi w swoich deklaracjach byli studenci słowaccy – częściej w porównaniu z polskimi kolegami deklarowali chęć prowadzenia/ prowadzenie

firmy na rynkach: regionalnym, krajowym, międzynarodowym i wirtualnym (wykres 11).

Studentom planującym uruchomienie własnej działalności gospodarczej zadano również pytanie, jakie są tego motywy. Za najbardziej istotne zarówno studenci polscy, jak i słowaccy uznali: możliwość osiągnięcia wysokich zarobków, samorealizacji oraz możliwość elastycznego ustalania czasu i natężenia pracy. Zdecydowanie wyższy odsetek polskich respondentów za ważny czynnik stymulujący prowadzenie bądź planowanie działalności gospodarczej uznał możliwość uzyskania dofinansowania na ten cel (wykres 12), co prawdopodobnie związane jest z dużo większą w Polsce kontraktacją funduszy europejskich¹².

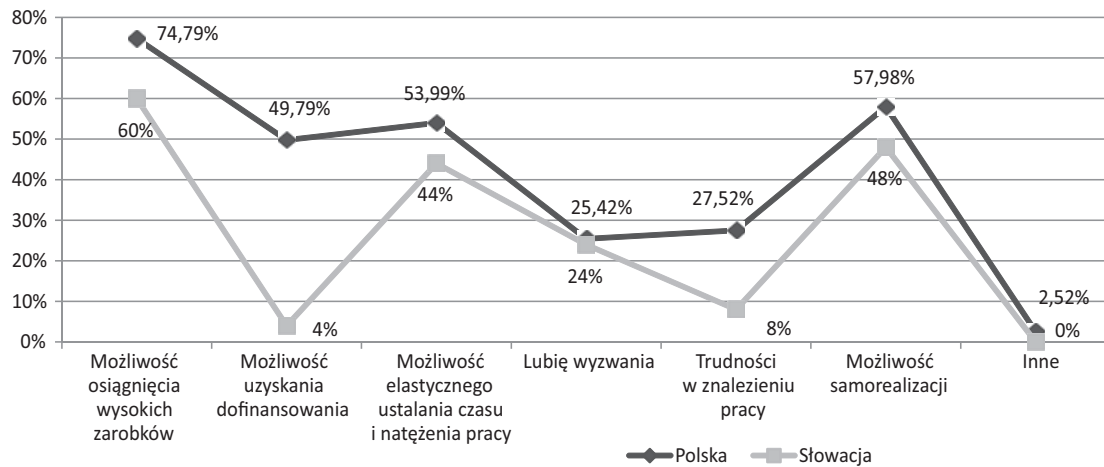
¹¹ Skumulowane wartości odpowiedzi przekraczają 100 proc. z uwagi na to, że respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

¹² EU Funds In Central and Eastern Europe Progress Report 2007–2012, KPMG, <http://www.kpmg.com/PL/pl/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/2013/EU-Funds-in-Central-and-Eastern-Europe-Progress-report-2007-2012.pdf>, [06.11.2013].

Badanie postaw studentów polskich i słowackich...

Wykres 12. Czynniki determinujące podejmowanie działalności gospodarczej w opinii studentów¹³

Pyt. II.4. Jeśli planujesz otworzenie własnej działalności gospodarczej/prowadzisz własną działalność gospodarczą, to jakie motywy są dla Ciebie ważne?

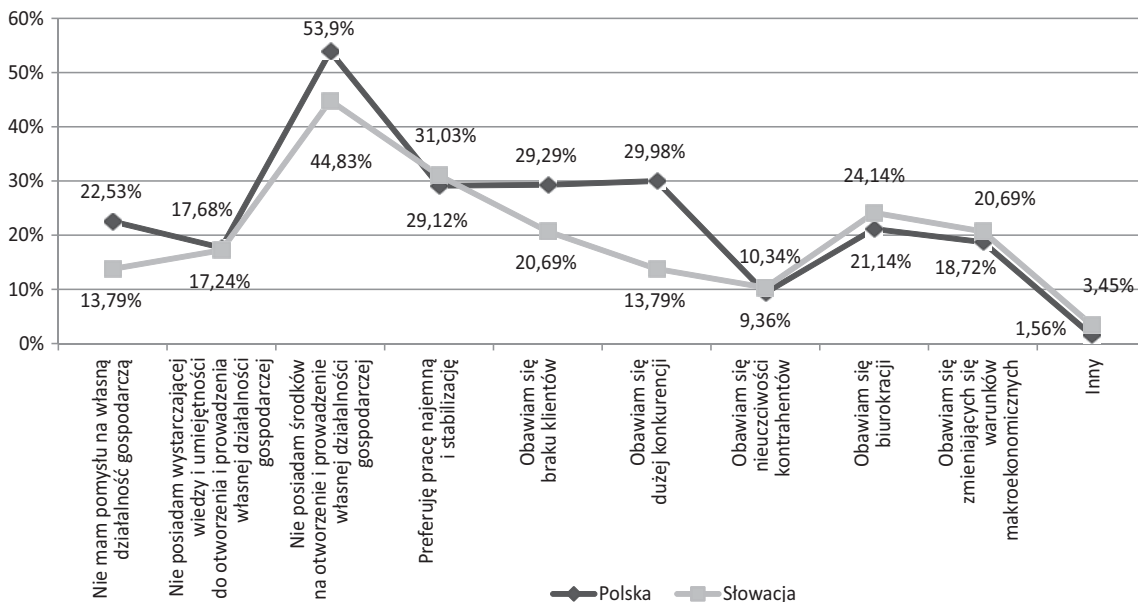
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Studentom nieplanującym zakładania własnego przedsiębiorstwa zadano pytanie dotyczące barier w podejmowaniu działalności gospodarczej. Wśród czynników utrudniających prowadzenie takiej działalności i zniechęcających do jej prowadzenia zarówno polscy, jak i słowaccy respondenci wymieniali brak środków na otwarcie i prowadzenie własnej firmy. Prawie co trzeci respondent przyznał, że preferuje stabilizację i pracę najemną. Stosunkowo częściej polscy

studenci w stosunku do studentów słowackich przeszkód upatrywali w dużej konkurencji, braku klientów oraz braku pomysłu na prowadzenie takiej działalności, co wydaje się świadczyć o właściwym postrzeganiu wpływu mikrootoczenia na prowadzenie własnego biznesu. Należy również podkreślić, że brak wystarczającej wiedzy i umiejętności jest barierą w prowadzeniu własnej działalności gospodarczej tylko dla niecałych 18 procent respondentów w każdej z prób (wykres 13).

Wykres 13. Bariery podejmowania działalności gospodarczej w opinii studentów¹⁴

Pyt. II.5. Jeśli nie planujesz podjęcia działalności gospodarczej, to jakie są tego powody?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

¹³ Skumulowane wartości odpowiedzi przekraczają 100 proc. z uwagi na to, że respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

¹⁴ Skumulowane wartości odpowiedzi przekraczają 100 proc. z uwagi na to, że respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Podsumowanie

Według raportu *Global Entrepreneurship Monitor (GEM) Polska 2012* postawy przedsiębiorcze polskiego społeczeństwa są niejednoznaczne. Pod względem chęci założenia własnej firmy oraz wiedzy biznesowej wypadamy pozytywnie na tle innych krajów europejskich. Biorąc jednak pod uwagę dostrzeganie szans na rynku oraz poziom akceptacji ryzyka, na przestrzeni ostatnich dwóch lat prezentujemy się coraz bardziej niekorzystnie¹⁵. W cytowanym badaniu GEM Słowacja uczestniczyła po raz pierwszy w 2011 roku. Jak wynika z raportu *Podnikanie na Slovensku: wysoka aktivita, niske rozvojove aspiracie*, słowackie społeczeństwo w porównaniu do innych krajów biorących udział w badaniu charakteryzuje wysokie zaufanie jednostki względem jednostki oraz niski strach przez porażką¹⁶.

Wydaje się, że w świetle zaprezentowanych wyników badań studenci polscy są bardziej ostrożni w planach dotyczących podejmowania działalności gospodarczej po ukończeniu studiów. Dotyczy to zarówno samego faktu, jak i rozmiaru prowadzonej działalności. Studenci słowaccy częściej wiążą swoją przyszłość z prowadzeniem własnego biznesu. Są też bardziej odważni w określaniu rozmiaru geograficznego swojej przyszłej firmy. W zakresie czynników motywujących do prowadzenia działalności gospodarczej polscy i słowaccy studenci są zgodni – możliwości osiągnięcia wysokich zarobków oraz decydowania o czasie pracy są dla nich najbardziej istotnymi motywatorami. Trudności w znalezieniu zatrudnienia na tradycyjnym rynku pracy są motywatorem dla prawie 30 proc. badanych polskich studentów. Z kolei dla

studentów słowackich jest to czynnik o niewielkim znaczeniu.

W obydwu badanych grupach najczęściej wymienianym czynnikiem zniechęcającym do prowadzenia własnego biznesu jest brak środków finansowych.

Reasumując, zarówno polscy jak i słowaccy studenci częściej widzą się w roli pracownika niż przedsiębiorcy. Z pewnością na takie postawy ma wpływ obecna sytuacja gospodarcza – praca na tzw. etat wydaje się synonimem przynajmniej pozornej stabilności zawodowej i bezpieczeństwa ekonomicznego. Należy jednak pamiętać, że biorąc pod uwagę procesy i tendencje na obecnych rynkach pracy, postawy i kompetencje młodych ludzi w zakresie przedsiębiorczości będą coraz bardziej istotne.

Bibliografia

P. Kaczorowski, *Samozatrudnienie jako forma przedsiębiorczości w województwie łódzkim – ocena dotychczasowego stanu, bariery i perspektywy*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2011.

A. Lemańska-Majdzik, *Czynniki sukcesu firm powstałych w wyniku samozatrudnienia*, Sekcja Wydawnicza WZ Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2009.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: *Nowe tendencje w dziedzinie samozatrudnienia: konkretny przypadek samozatrudnienia ekonomicznie zależnego (opinia z inicjatywy własnej)* (2011/C 18/08), Dz.Urz. UE C 18/14 z 19.01.2011.

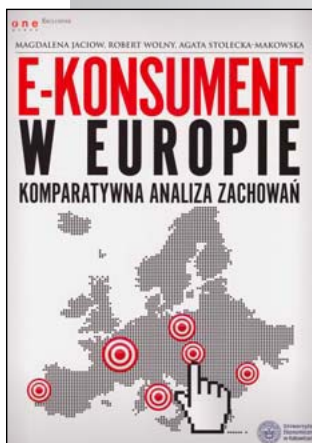
A. Piotrowska-Piątek (red.), *Badanie postaw z zakresu przedsiębiorczości i samozatrudnienia wśród studentów i absolwentów z regionu świętokrzyskiego*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa w Kielcach, Kielce 2012.

Netografia dostępna jest w wersji internetowej czasopisma.

¹⁵ Raport z badania *Global Entrepreneurship Monitor – Polska 2012*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2013, <http://www.parp.gov.pl/files/74/81/626/17976.pdf>, [06.12.2013].

¹⁶ A. Plikova (red.), *Podnikanie na Slovensku: wysoka aktivita, niske rozvojove aspiracie*, Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie, Bratysława 2012, <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2428>, [06.12.2013].

Autorka jest doktorem nauk ekonomicznych w zakresie nauk o zarządzaniu. Pracuje w Katedrze Zarządzania w Wyższej Szkole Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach. Od 2013 roku jest dyrektorem Urzędu Statystycznego w Kielcach. Jej zainteresowania naukowe dotyczą roli uczelni w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu, edukacji ekonomicznej oraz jakości kształcenia w obszarze nauk społecznych.

POLECAMY

Magdalena Jaciow, Robert Wolny, Agata Stolecka-Makowska
E-konsument w Europie – komparatywna analiza zachowań
 Helion, Gliwice 2013

W publikacji przedstawiono wyniki międzynarodowych badań realizowanych w 6 krajach na 1800 młodych konsumentach, którzy dokonywali zakupów online. Celem było zebranie wiedzy na temat zachowań e-konsumentów w Europie, w szczególności znalezienie odpowiedzi na pytania o ich profil demograficzno-psychograficzny, strukturę asortymentową koszyka zakupów, motywów dokonywania e-zakupów, sposoby ich dokonywania (informacje o ofercie, determinanty wyboru, warunki zakupu) oraz miejsce zakupu. Książka oprócz wymiaru poznawczego ma także wymiar praktyczny, gdyż zawarte w niej informacje mogą być wykorzystane przez przedsiębiorców do usprawnienia prowadzenia e-biznesu.

Publikację można nabyć w księgarni internetowej wydawnictwa: <http://onepress.pl/>.